

CONTIMPORANUL

Anul VIII, Nr. 80.

INSOMNII

de I. VINEA

În sezonul ferestrelor deschise, orașul noaptea e numai o tabără, în care răsuflul adormiților se amestecă. Spre nord cetatea Bucureștilor e în plină creștere. Linii largi, trase de municipiu, pe hartă și pe sol, i-au fixat dezvoltarea ca într-o lege fiziologică subordonată tipului specific. Capitala va crește asemenea celorlalte capitale. Își păstrează numai pitorescul și personalitatea, lucru îngăduit, în cele din urmă, fiecărui ins. Sunt pe aci ziduri neterminate, clădiri roșii, provizoriu acoperite cu scânduri, vile clare cu așeze de închiriat.

Nimic nu seamănă mai desăvârșit cu o cetate moartă, decât o cetate nouă. Salahorii dorm sub schele de stejar, ca supraviețuitorii unui cataclism, și cântă, disdedimează, dintr'un vaet de fier — chemare în ajutor sau rugăciune: mulțumire și afirmație de viață.

Temelii începute și pivnițe căscaute închipue galerii pentru căutarea trecutului. Tencuiala proaspătă de pe o arhitectură încă umedă e desigur, încercarea de restaurare a unui stil dispărut.

O locuință se înalță, asimetric, spre îndeplinirea ei. Cucuvăile și liliacii au luat-o drept părajină, și și-au ales, întrânsa cuib nocturn.

Sacadat și strident țipătul păsării urmărite. Elegiac, apelul bărbatului, stăruitor și persuasiv în tragica lui melancolie — cum se și cuvine. Cucuveaua, sburătoare veche, păstrează în iubirile ei, tradiții defuncte de romantism intristat. Până ce le alungă stingerea, fără semnal, a stelelor, cu paliditatea lor de strigoi, la stolul, apropiat al zorilor. Și chiotul, săgetat prin răcoare, al precupeților și larva de papagai, a lăptăreselor.

...Dar mult înainte de acestea, s'a depărtat, pe șoseau fără praf, turma de oi. E vremea când ciobanii trec, dinspre munte, spre câmpul sărat al Dobrogei. Popasul de noapte le-a fost pe un maidan parcelat de o societate de construcțiuni. Zodiile le-au recunoscut: sunt aceleași, și ele, și oile și ciobanii și măgarul și câinii de câteva mii de ani. Spre frigul dintâi oile au prins a tuși sec cu botul în iarbă. Svon delicat de sanatoriu fin, în Alpii tuberculoziei. Mai târziu, sau, pentru noi, mai devreme, o mișcare lină de trezire a înfiorat turma presimțită. Talângile și clopotele prestorice au prins să sune.

Fără îndoială în acest freamăt sonor de metal concav și ruginit, trebuie căutată origina doinei. Zâmbetul acela multiplu, îngână din toate părțile doina, la nesfârșit. Distinct însă și fără greș se precizează motivul ei minor, se împletesc într'o vrajă confuză

variațiile ei nesfârșite. Fluierul, îți dai seama, a trebuit să reproducă și să fixeze această armonie, discretă și amplă, de care, prin veacuri, auzul și sufletul era plin.

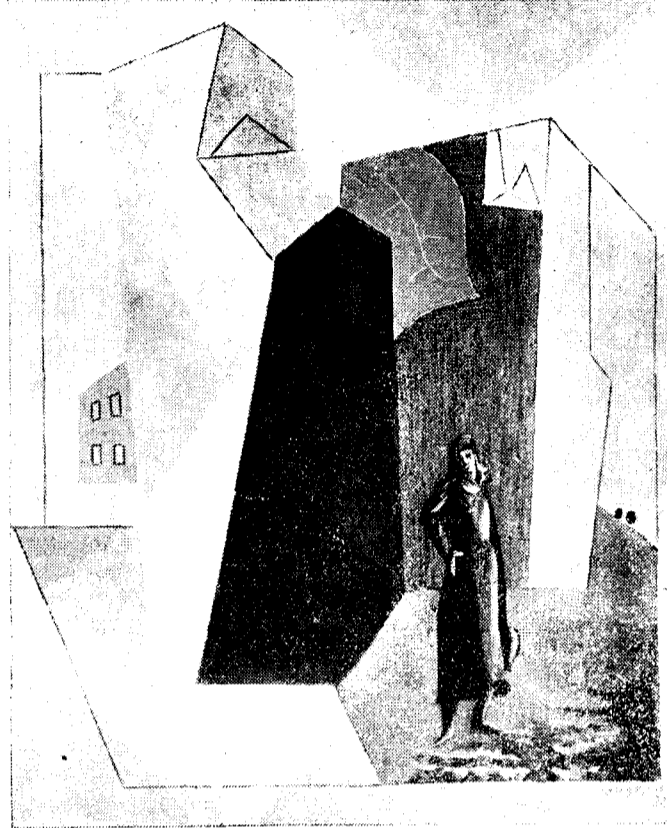
Cântec fără limite și cu legi trase din singurătate, apă de sunete pentru fărâmul zărilor, pentru fundul împietrit cu stele al cerului și pentru firmamentul de rouă al șesului. Greerii l-au învățat, nu pe deantregul, și-l reduc la două simple note, pe scripca lor neisprăvită. Streșinile îl știu și ele pe ploaie și pe furtună.

Tunetul participă câteodată, din orchestră, când vântul și pădurile își dau concursul, sub accente finale de fulger. Carpații sunt atunci o margine de rezonanță, Dunărea o rampă frământată. În gând spațiul se limitează astfel, cu imagini, infinitul e mutilat ca pe un crochiu ingineresc.

O învioreare vestește aurora. Copacii încep a scrâșni de agitația exagerată a vrăbiilor. Fenomenul cu degete trandafirii, deși le-a fost tălmăcit dela Homer încoace, le surprinde, la fiecare douăzeci și patru de ore, ca un fapt încă neîntâmpiat. Comentariu dezordonat, desbateri sburlite și anarhice. Unele cad în extaz mistic și delirează câteva minute. Un automobil cu tineri palizi și fete veștede. Lamentabile pe două voci, în tânjeala răsăritului, în căința nemărturisită, a chefului răscumpărat prin nostalgie: Morgenro-ot.... Morgenro-ot — sughiț și modulațiune. Înțepire apoi treptată de lumină.

O pagină diafană de soare se închiagă în metal arzător. Arșița ne-a copleșit brusc, cași cum zărilor, cerul și pământul au luat foc. Arde văzduhul până în umbra boschetelor. Zâna arșiței, — o fată pe care am cunoscut-o, — goală ca o paparudă, cu o rochie de rafia, cu dinții albi într'un hohot de râs, cu buzele și unghiile mânjite de mure, cu pielea ca paiul, cu pletele prăfuite, s'a refugiat, printre trestii, în albia norioasă, a unui pârâu uscat. Acolo, va sorbi puțină răcoare în trup, prin tălpile-i averse.

E neîndoișor, că un biciu de foc ne încearcă. Să ne căutăm alte paradisuri. Țara se deșartă de fii, ca o pădure, incendiată, de jivine. Poporul s'a refugiat pe marginile ei de stânci, la munte sau la mare. Statul e desființat, guvernul e absent, poporul în pielea goală, trăește, ciudat, fără ele. Trei luni de utopie deplină. Dacă n'ar contrasta cu soarele vehement, am înălța în văzduh, steagul negru al anarhiei. Că n'a mai rămas printre mausoleiele încinse, ale orașelor, decât sergentul de stradă, — pe lângă negustorul de limonadă, — în ținută de vară. Nici nu e nevoie de mai mult.



Survage (Paris): Pictură.

Pro și contra

Fidelitate și cochetărie

... ca tot Românul să prospere — ce fericit motto și ce comod program pentru multele grupuri, grupulețe și grupușoare constituite în ultima vreme în agitata noastră politică. Se retrage cineva dintr'un partid politic și rămâne încet să navigheze fără busolă la voia perspectivelor eventuale? Iată-l construindu-și liber o navă pentru vremea rea și atârându-și afară la fereastră o firmă: Sindicatul specialiștilor.

Dar mai amuzanți pentru această mentalitate «soțială» sunt membrii majorităților. S'au grupat după locul nașterii, după preferințele sportive, după diplomele de școală, după cum simpatizează sau nu cu aviația, după cum sunt frumoși prin Elida sau dimpotrivă prin Flora și după cum sunt sau nu filateliști. Evident aceste mici escapade de excursioniști parlamentari nu prea au semnificație politică (altfel ce ar căuta în această cronică a vorbelor de spirit?) Sau sunt fermecătoare pentru cochetăria lor strategică. Citiți vă rog discursurile de constituire și nu veți ști să vă amuzați suficient de tot ce e pueril, teribil și savoros acolo. Mie unuia toate aceste revolte inofensive și profesioniști de credință, care încep cu o reverență, pentru ca să sfârșească cu o amenințare și practică tentativă de trădare cu un ingeresc surâs de regret și curtoazie, îmi amintesc de acea celebră cucoană a secolului al XVII-lea, care culcându-se cu un amant focos își aminti în patul adulter de soțul ei onorabil și exclamă în momentul acut al marelui spasm, deschizând mari brațele și privind tragic spre portretul fericitului păcălit.

„Grand héros! me pardonneres-tu!”

Sportul e primejdios. Vine o vreme când și această platonică întoarcere spre credință dispore.

Bătrânețe și compasune

Cu prilejul uneia din premierele recente, un cronicar dramatic scria despre o protagonistă că ar fiuviincios să-și respecte bătrânețele și să se retragă glorioasă la o pensie prea meritată. V vorba fusese supusă direct fără ocol și fără amabilități.

Într'o seară la un bal, patriarhala actriță, de care e vorba, își zărește criticul. Cu o grație de duenă rechemată pe scenă pentru o reprezentație de adio, se apropie de el și îi spune zâmbind cu veștejită cochetărie.

Bine domnule X, de ce spui matale că sunt bătrână? Ce, am îmbătrânit la ușa d-tale?

— Mai rău, fu răspunsul, mai rău. ai îmbătrânit pe scenă.

* *

Dar hazul acestei chestiuni nu se sfârșește cu replica promptă a cronicarului nostru. Cinci zile mai târziu, într'un ceneclu literar, o altă actriță — și ea din contingentul camaradei sale — povestea scena, și sfârșind sincera compresione cu un oftat și o exclamație:

— «Nu știu ce o fi având criticii aștia cu biata Lucie (nu comitem aici o indiscreție, pentru două considerente: 1. cetitorul a ghicit numele în chestie înainte de a i-l fi spus 2. pentru culoarea locală, expresia trebuia reproducă veridic N. R.) Zău săraca Lucie nu e atât de bătrână, pe cât se spune».

Nu știu câți din asistenți au sesizat nuanța acestui delicios „atât de bătrână” E sigur însă că maiorul Brăescu a prins-o. Căci a deschis brațele demonstrativ și a spus răsând dinainte:

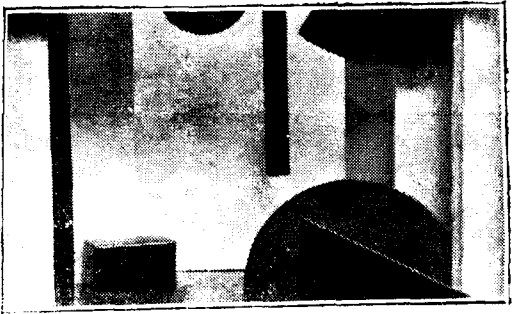
— Voilà, c'est toute la femme...

Proprietatea opiniilor

Din nou casa Teatrului Național a fost asaltată ca un depozit cu pâine într'un an de foamete. Din nou șiruri lungi de spectatori cu răbdare au solicitat un bilet pe bani, ca pe o favoare și seara din nou i-au oprit în fața scârilor limuzine sumptuoase, trăsuri modeste sau simple grupuri de pietoni. A venit Marioara Ventura.

Spectacolul e dezolant. O, acest demn Porto-Riche, care vorbește prea mult, știe puțin și nu vede deloc. Și această actriță care cabotinizează scena și industrializează creația.

Astăzi e evident falimentul Cabotinaului mării arteiste va deveni curând curând loc comun, Replica i se destramă Plânsul nu mai are priză decât



Scena Standard :
de: Kurt Schwitters

OPERA

Gen rococo ajuns în vremea din urmă camera de débarras a teatrului. Toate ideile mucigăite măturate de prefacerile cari rotește azi vii și repezi în teatru își găsească cuib de puială în operă. Tot ce e zorzoană, tradiție trândavă, panaș ridicol, diletantism îngâmfat, înțepenire și zăbavă este aci principiu conducător.

Intr'un spectacol de operă curg azi paralele fără puțință de tangentă, trei spectacole diferite: muzica, dansul și drama. Unitatea lor este numai aparentă, nu și virtuală. Baletul poate fi prezentat, sau nu; aria cutare, cântată sau nu; decorul existent, sau nu. Fără ca unitatea spectacolului să sufere.

Singurile atribute cari nu trebuie să lipsească unui spectacol pentru a fi operă, sunt orchestra și elementul vocal restul e umplutură și capriciu: Samson poate fi pitic dacă e tenor, Violeta își poate serba centenarul în chilograme dacă e soprană de coloratură, castelul poate fâlfâii ca rufe pe frânghie numai să aibe turnulețe, vestmintele pot să n'aibe linie nici stii, e deajuns să fie violent colorate pentru a fi crezute costume. Dar cei ce se cheamă soliști?

Bărbați și femei pentru cari cele două obișnuite mâini sunt prea numeroase, pentru cari picioarele sunt proțapi de dovleci; oameni cu simțul orientării deviat de apropierea rampei ca acul busolei de magnet. Aceste fenomene cu „ureche muzicală” sau „absolută” stăpână numai a eozardelor vocale și diafragmei dar nu și stăpâna sau măcar inspiratoarea trupului ignorant de aritmice. Acești soliști cari ar fi bătuți cu pietre într'un teatru pentru diletantismul tinutei și mișcărilor. Soliști cari sunt nucleele în jurul cărora gravitează corurile la fel de stângace, la fel de greoaie, la fel de inestetice.

Ei! dar pe scara compromisurilor urcând până la ideile imprumutate din dramaturgia teatrală, de pildă: Naturalismul — Puccini, Tosca, pofțirea la masă, grotescă în lirismul ei. Romantismul simbolic — lebăda de carton, vehiculul lui Lohengrin, etc. etc.

Și totuși...
Nici un gen nu e mai cuprinzător de posibilități, mai bogat, mai divers, mai independent, (sunt tare ispitit să scriu: mai abstract) decât genul operă. Spre o realizare proprie și integrală nu va pași însă decât pe adevărul că temelia operei fiind muzica toate celelalte elemente, decor, lumină, aparat omnesc, trebuie să fie integrate, acesteia, până la contopire.

Doară e banal că mișcarea, culoarea, linia au proprietăți ritmice cât și sunetul.

Deci:
Orânduirea mișcării în scenă pe bază muzicală și nu teatrală ca până acum, clădirea decorului în spiritul partituri nu a libretului, folosirea luminii și culorii pe bazele tonale ale partituri iar liniile să urmeze sinuozitățile ei ritmice.

Dela sine înțeles că această independentizare și proprie realizare a eului operă trebuie să înceapă dela debalastarea libretului de tot ce e estetică teatrală și sfredelind principiile de cari am vorbit să se realizeze în cadrul esteticeii proprii

Și cum cei zece ani doar. de operă românească nu și-ar simți jignită tradiția, «revoluția» ar fi cu puțință fără vărsări de sânge.

Până la izbucnirea ei o singură soluție ar fi salvatoare pentru existența frecventatorilor operei: să se cânte cu cortina lăsată.
S. Eliad

Arhitectură

Le Corbusier

Le Corbusier este creatorul, făuritorul care a știut trage consecințele toate cari derivă din rațiunea artei nouă. Din haosul experimentelor constructive el a distilat gândirea rece a formulat și realizat fundamentul, poate chiar esența ei.

Pe când revoluționarii germani în frunte cu Gropius se chinuiau să destăinuiească lumii o arhitectură nouă care încerca infățișarea funcțiunii în plan și fețe, o arhitectură exprimând în totul conținutul, așa încât ne dă case sferice sau încăperi cu un plan șerpuitor. Le Corbusier publica în l'Esprit Nouveau indicând drumul raționalismului constructiv preconizând adaptarea totală la tehnica și economia timpului prin standardizare prin industrializare și obiectivarea formei.

În timp ce I. P. Oud. sub tutela Americanizantă a lui Wright proiecta case cari erau adevărate sculpturi încărcate și neconstructive, Le Corbusier execută casa lui Ozenfant în rue Reille la Paris cu acel șed peste atelierul pictorului ca unică podoabă. Era prima casă de locuit care exprimă cu brutală sinceritate tendința robustă și mare a lui Corbusier.

Valoarea lui Corbusier constă înainte de toate în a fi dat viață eforturilor nelămurite, în a fi formulat cu o logică lucidă esența esteticeii moderne în raport cu o locuință. Armonizând nevoile urbaniste, industriale și economia noastră a creat exemplul felului modern de trai, organizând pe baze noi tipul casei de mâine: Camerele de serviciu la parter cele de dormit la 1 etaj, iar la al 2-lea cele de locuit eșind spre terase cari ocupă și învelitoarea casei recuperând astiel spațiul grădinilor pierdute în orașele mari.

Le Corbusier este acela care ne-a convins prin linia simplității impersonale, industriale de cele ce va deveni arhitectura viitoare. Pe urmele cercetărilor sale lucide a pașit întreaga Europă dela modernismul decorativ neoplastician și până la barocul spaniol deparazitându-se din zi în zi spre linia viabilă utilitară și frumoasă a lui Corbusier.

Le Corbusier este un profet.

Marcel Iancu

A Mon Gré

de RENÉ GLATZ
(Paris, An sans Pareil)

E o carte de o poezie delicată și fermecătoare care trebuie să fie citită și la noi de orice intelectual.

RENÉ GLATZ

e o revelație a literaturii franceze contemporane

Rânduri pentru Minuș

Minuș — cotoi șiret — câmp de cenușă, bălțat cu zăpadă, — monștru liliputan cu gâtul încercuit de colieruri vârgale, — reminiscențe milenare din anterioare vieți, bat la poarta minții sale dobitocești, când — porțelan Saxon, — privește împietrit, cu ochii săi fosforescenți, aurul mistuitor al focului etern!?

Minuș, — acum când torci, — nepulincios și mic cât un pantof, — poate că evoci umbra răco-roasă a pădurei de coloane, în care, sfinx îndumnezeit, primeai închinăciunea și jertfa, involburat de fumul aromatorilor.

Dobitoc mic și crud, — estel în gesticulația ta felină, nuanțată la fiecare ridicătură de labă, — ironia fatalității te-a ursit, s'ajungi din zeu preaslăvit, teroarea șoacelor.

Aide, vino, nesimțit, lângă mine. Umflă spinarea, campează-te pe lăbuțe și necăjit, scoate ghiarele și înfige-le, fioros în pătură.

E și asta o mângâiere.

Cu coada băzoi și mustățile 'n bătaie, ești teribil și caraghios, dihanie vicleană! N'am decât să-mi plimb mâna peste blana ta înfoiată și să te scarpin pe frunte, pentru ca să te destinzi și să începi, potolit, să torci.

Așa au murit mulți Dumnezei.

Minuș, — cotoi spurcat, cu licăriri drăcești în privire, — vino să te ciup de coadă, ca să te burzuluești și să miolăi înfuriat.

N. M. Condiescu

Asupra invitațiilor la masă

Cel dintâi, care a avut ideea să poftească pe cineva la masă, trebuie să se fi plictisit zdravăn acasă!

Și desigur și acel care a primit invitația!

*

Ideea de a se aduna ca să mănânce și să bei laolaltă, nu-i o idee firească: animalele nu se invită niciodată la masă ci tocmai din potrivă.

*

Sunt chelneri cu infățișare atât de impunătoare, încât ești ispitit, la prima vedere, să le oferi locul la masă.

*

Vârsta fericită e aceea când ești la capătul mesei: mănânci fără să-ți mai dai osteneala să vorbești.

Pe măsură ce te apropii de mijlocul mesei, mănânci din ce în ce mai puțin și vorbești din ce în ce mai mult, până în ziua când, având locul de cinste, nu mai poți mânca și nu mai știi să vorbești.

*

Ai la dispoziție tot timpul supei, ca să te întrebă ce vei spune vecinei de masă.

Paul B. Marian



Compoziție: de A. Gheorghiu

BOUL BENEVOL

(Premiat la „Expoziția Agricolă”)

Agentul sanitar B. din raza postului fluvial No. 2 S., după ce a terminat cele câte-va mii de pansamente cari descriu o carieră onorabilă și bogată în experiențe, s'a retras în orașul natal situat cam în mijlocul țării.

Cu banii economisiți din sângele pacienților și-a cumpărat o proprietate modestă pe una din străzile cele mai liniștite ale micii capitale.

Pentru viața ce urma să o trăiască, fostul agent sanitar și-a făcut vagi proiecte agreabile, din cari cele mai multe tindeau către speculațiune, ridicarea nivelului de preocupări, și aplicarea pe cât posibil a concluziilor ce erau de tras din experiența adunată.

În primii ani ai noiei vieți B. desăvârși cu multă trudă repararea gardului casei. Voia înainte de orice să-și asigure liniștea interioară.

Reparația asta i-a dat prilejul să încerce câteva din acele reflexiuni și senzații pe cari și l zervase în timpul carierei, pentru actuala perioadă de ismene și papuci.

Îndreptând un pilot, care susținea poarta cea mare, gândea la esența lemnului, la arbori, la pădure, la hoji, la păsări. Și mulți trecători, l'au zărit, lângă uluci, în costumul de filosof, cu ciocanul ridicat, peste un cap de cui, amânând ore întregi lovitura, ca să nu turbure cantilena privighetoarei. Era un imaginativ.

Când și-a vopsit gardul, a căutat mult timp culoarea ultravioletă care i-a torturat copilăria și chiar adolescența, prin misterul ei. N'a reușit; și a trebuit să poarte pe tablă, o pensulă verde, evocând înălțat spectrul solar... Ținea mult la papuci. Dar era inseparabil de ismene. Cel puțin așa povestesc toți cei cari l-au cunoscut. Și când silit de căldura anotimpului, rămânea spre seară într'o lungă cămașă națională, gol de orice alte prejudecăți, își purta ismenele sub brațul stâng, ca pe un talisman, cu o expresie, pe față, de adâncă mulțumire, pentru că poseda certitudinea de a le avea la îndemână, stăpân pe hotărârile lui.

Astfel, între gard și restul proiectelor se scurgeau, pentru fostul agent sanitar, clipe de o poezie calmă și unică pe cari le consuma fără grabă, fără fanfaronadă, cu simțul și măsura celui ce are conștiința unei ascensiuni importante, care trebuie ajutată prin răbdare, pe indelete, puțin la noroc.

(Fragment)

Jacques G. Costin

Citiți „CONTIMPORANUL”



Desen de Fortuna Brulez

Hamburg

„Hasefer”

LIBRARIE DE ARTA

KARAGHEORGHEVICI, 9

BUCUREȘTI

